

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

Desired Skills for Dhammaduta to Overseas Buddhism Propagation for the Develop Workforce in the Digital Citizen

¹พระมหาทองเก็บ ญาณพล และ²กิตติมาศ ศรีไชย

¹Phramaha Thongkeb Yanapalo and²Kittamas Sirichai

¹วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Dhammaduta College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²Faculty of Education, Kasetsart University.

¹Corresponding Author's Email: Thongkeb.suk@mcu.ac.th

Received: September 12, 2023; Revised: December 22, 2023; Accepted: December 22, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล 2) เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต 3) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล พบว่ามีองค์ประกอบ 3 ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล คือ 1.1) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา 1.2) ทักษะชีวิต 1.3) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล 2) เพื่อสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ซึ่งพบว่าเมื่อการศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่ พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมือง ดิจิทัล พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาทักษะจำเป็น สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเป็นการปรับกระบวนการทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้า กับยุคสมัย และรองรับการพัฒนาคนกำลังคนทางศาสนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะที่พึงประสงค์; พระธรรมทูต; พลเมืองดิจิทัล

Abstract

Research study 1) to study desirable skills for Thai missionary monks for manpower development in the digital citizen era; 2) to create a picture of the future of skills required for Thai missionary monks to develop manpower in the digital citizen era in the future; 3) to analyze the changing trends and drive skills required for Thai missionaries to develop manpower in the digital citizen era in the future. This is a qualitative research. The analysis and presentation of the descriptive research.

The results of the research were: 1) to study the desired skills for Thai missionaries for human resource development in the digital citizenship era. It was found that there are 3 skill components that cover all issues for missionary missionaries who spread Buddhism abroad for the development of manpower in the digital citizen age: 1.1) learning and development skills, 1.2) life skills, 1.3) skills necessary for being Digital Citizen 2) to create a vision for the future of desirable skills for Thai missionaries to develop manpower in the future digital citizen era and 3) to analyze trends in change and drive desired skills for Thai missionaries to develop manpower in the digital citizen era in the future. It was found that when studying the feasibility and appropriateness of the desired skills for missionary missionaries who spread Buddhism abroad for the development of manpower in the digital citizen era. It was found that the overall level was at a high level. From the research results, new knowledge has been gained in developing the necessary skills for propagating Buddhism abroad, adjusting the paradigm for propagating Buddhism to suit the modern era and supports the sustainable development of religious manpower.

Keywords: Desirable Skills; Dhammaduta; Digital Citizens

บทนำ

นับแต่เริ่มมีแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศส่งผลให้ประเทศไทยมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนมากขึ้น กลไกสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนพัฒนานั้นสำเร็จบรรลุได้ตามเป้าหมาย ย่อมหนีไม่พ้น “การอุดมศึกษา” ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง และยังเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อนำพาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างทันสมัยทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ ทิศทางการพัฒนาประเทศ คือการสร้างคนที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม รวมไปถึงมีทักษะและความสามารถแห่งอนาคตที่จำเป็นต่อการยกระดับเทคโนโลยีไทยไปสู่ยุคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตการผลิตและพัฒนากำลังคนของการอุดมศึกษา นับจากนี้จึงเป็นการผลิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างบุคลากรที่ตอบโจทย์ความต้องการในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่จะเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, 2564) ตามที่คณะรัฐมนตรีภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อ 6.18 ต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่ม

ขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคม เนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่า ทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (Digital Divide) ดังนั้น การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564)

หลักการแนวความคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใสเคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2565) พุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาดเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไปเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น ย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป หลักการต่าง ๆ ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทักษะของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เช่นเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

ทักษะที่พึงประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี เพื่อความอยู่รอดเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต และการประกาศพระพุทธศาสนา นอกจากนี้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต พระธรรมทูตไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งควรได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์มีภารกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่า อุบาสกและอุบาสิกา ในการถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุดในการประกาศพรหมจรรย์ขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสก

อุบาสิกาสังฆที่ได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา (พระธรรมทูตสายต่างประเทศ, 2566) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดในการทำภารกิจหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต การพัฒนาประเทศและประชาคมวิจัยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
2. เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต
3. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) และใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและตรงตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุดที่สามารถตอบคำถามวิจัยได้

-ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

-ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พื้นที่ศึกษาวิทยาลัยพระธรรมทูตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความต้องการในการการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้และช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและประเด็นสำคัญ ตามที่ต้องการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการทดลองพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้วิจัยนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล หรือเชิญผู้ให้ข้อมูลเพื่อมาร่วมพูดคุยกันเป็นกลุ่มซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจัดทำรายงานผลการวิจัยตามที่ได้กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการใช้อธิบายผลการวิจัยหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิด ด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ดังนี้ จากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

1) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Skills)

- 1.1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)
- 1.2) การแก้ปัญหา (problem solving)
- 1.3) ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity)

2) ทักษะชีวิต (Life skills)

- 2.1) การตัดสินใจ (Decision making)

2.2) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)

2.3) ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)

2.4) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

2.5) การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion)

2.6) การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

3) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship Skills)

3.1) ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

3.2) ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

3.3) ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

3.4) ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)

3.5) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

3.6) ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

3.7) ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

สรุปผลจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยนำข้อมูลทักษะที่ได้ไปสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัล สามารถสร้างภาพในอนาคตการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ภาพที่ 1: แสดงภาพอนาคตทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูต

จากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ 3 ด้าน ซึ่งทักษะย่อยดังกล่าวจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา 1) ความริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ใช้งานได้และเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน บางอย่างอาจเป็นความคิดต่อยอดและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมที่จะนำไปสู่การสร้างผลงานใหม่ที่ไม่เหมือนผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกงานทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงาน ความสัมพันธ์หรือแม้แต่การพัฒนานวัตกรรม ล้วนแล้วแต่ต้องมีการคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (Expert Thinking) คือ ความตั้งใจหรือความพยายามที่จะคิดและตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยอาศัยเหตุผล หลักฐาน หรือข้อสนับสนุนโดยไม่ใช้อารมณ์ความเชื่อดั้งเดิมประสบการณ์ และอคติในการคิดและการตัดสินใจนั้น เพื่อที่สุดท้ายจะทำให้คำตอบหรือสิ่งที่เราตัดสินใจมีโอกาสที่จะถูกต้องมากขึ้นหรือดียิ่งขึ้น และ 3) การแก้ปัญหา (Problem Solving) ทักษะการแก้ปัญหา Problem Solving คือ ความสามารถในการระบุและค้นหาต้นตอของปัญหา จัดลำดับความสำคัญและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลไปสร้างเป็นแผนการดำเนินงานให้แก้ไขปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้สำเร็จ ซึ่งทักษะย่อยทั้ง 3 ด้านนี้ เป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูต

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต พบว่า การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลจากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี 2566 จำนวน 136 รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิง จ्ञานศึกษาประเด็นจาก 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา 2) ทักษะชีวิต 3) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.23) โดยระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.28) และทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.20) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละทักษะในการเรียนพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะในการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.28) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.21) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.31) และการแก้ปัญหา (Problem solving) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.22) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านทักษะชีวิตพบว่าระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการตัดสินใจ (Decision making) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.15 ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.21 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.25 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.24 การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.21 การจัดการความเครียด (Coping with Stress) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.27 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.39 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.28 ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.19 ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.12 ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creation) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.35 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.19 ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.35 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.24 ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.19 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูต ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ การปฏิบัติเป็นองค์ความรู้เชิงลึก (Deep Knowledge) ที่อิงอยู่กับบริบทเชิงพื้นที่และนำไปใช้สำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาระบบการทำงาน พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดจนการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรมต่อไป การพัฒนาให้มีทักษะการเรียนรู้และพัฒนา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการไปสู่สังคมอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรม ที่ไม่สามารถอยู่กับสิ่งเดิมๆ โดยไม่เปลี่ยนแปลงไม่ปรับตัวอีกต่อไป การส่งเสริมให้มีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาจะเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2551) ได้กล่าวไว้ในคุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่ว่าพุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาดเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไปเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้นย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ (Homsombat et al., 2021) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนิสิตในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาบทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นลักษณะพึงประสงค์ (LMDC) ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพุทธในประเทศไทยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า LMDC ในมหาวิทยาลัยพุทธดำเนินการตามกรอบคุณวุฒิ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและข้อมูล ทักษะทางเทคโนโลยี และ 6) วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ (เพิ่มในหลักสูตรวิชาชีพครู) โดยบูรณาการเข้ากับความสามารถทางดิจิทัลและคุณลักษณะ 9 ประการ

2. ทักษะชีวิต คือ ความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้กำหนดทักษะชีวิตสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) การตัดสินใจ (Decision Making) การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประเมินทางเลือกและผลที่จะได้รับจากการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างภาระทางความคิดและความรู้สึกให้กับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งสามารถฝึกได้ 2) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) เป็นความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และมากกว่านั้นคือการรักษา

ความสัมพันธ์ไว้ให้ได้ยาวนาน 3) ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) จะช่วยให้ค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อดีข้อด้อยของตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

4) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ถือเป็นทักษะสำคัญของคนยุคปัจจุบัน เป็นความสามารถที่พึงมีในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพ สีสัน การศึกษา ศาสนา อาชีพ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายนี้จะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล ลดความขัดแย้งรุนแรง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในโลกของความเป็นจริง

5) การจัดการอารมณ์ (Coping with Emotion) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotion) จะทำให้สามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร และรู้วิธีจัดการอารมณ์ที่สับสนนั้น ก่อนที่มันจะส่งผลกระทบต่อตัวเองและคนรอบข้าง

6) การจัดการความเครียด (Coping with Stress) ทักษะการจัดการความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถของแต่ละคนในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้จักวิธีผ่อนคลาย และแนวทางในการควบคุมไม่ให้เครียดจนสร้างปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับตัวเอง ซึ่งทักษะชีวิตนี้เป็นหัวใจสำคัญสำหรับพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะเป็นพื้นฐานในการจัดการตัวเองก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดจริยวัตรอันน่าศรัทธา เลื่อมใส สอดคล้องกับงานวิจัยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ (พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี, 2556) ที่กล่าวถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแผ่ให้ง่ายมากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้เผยแผ่เป็นเสมือนญาติของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังพระธรรมเทศนา แต่พระพุทธเจ้าทรงห้ามยกพุทธพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต และทรงปรับอภิปุททุกกฎแก่พระภิกษุผู้แสดงพุทธพจน์เป็นภาษาสันสกฤตทรงอนุญาตในการแสดงธรรมด้วยภาษาของตนเอง เพราะเป็นภาษาสามัญที่ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าใจได้ เป็นการเปิดโอกาสให้มวลชนทุกระดับชั้นได้มีโอกาสเข้ามาเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาจึงแพร่หลายไปสู่มวลชนอย่างรวดเร็ว ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกัน และวิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม เพราะบุคลิกภาพที่สง่างาม น่ามองน่าเลื่อมใสย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ พระพุทธองค์ทรงมีพระวรกายที่สง่างามประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษดังมีจิงกิพรหมณ์ชมว่า “พระสมณโคดมมีพระรูปร่าง น่าดูน่าเลื่อมใสมีพระฉวีวรรณผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีพระวรกายดุจพรหม โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก” การเผยแผ่พระพุทธศานานอกจากมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่แล้ว คุณสมบัติของนักเผยแผ่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ เพราะนักเผยแผ่ที่ดีนั้นแม้จะไม่ออกปากพูดก็สามารถเผยแผ่พุทธธรรมได้ บุคลิกลักษณะที่ดึงดูดใจยังความผ่องใสแห่งจิตใจให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น นอกจากนี้ทักษะชีวิตยังมีความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาพุทธศาสนาและมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอเมริกันจากการศึกษาวิจัยของ (Wu, 2022)

3. ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลพูดถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารได้เปิดโอกาสและหยิบยื่นความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล เราสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา และทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นในสังคม แต่เราก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นเราในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ โดยจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ได้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) เริ่มตั้งแต่การใช้งาน Web Browser เข้าใจคอนเซ็ปต์การติดตั้งซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อ Network เบื้องต้น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การจัดการกับฮาร์ดแวร์ เช่น การตั้งค่าเครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐาน การรู้วิธีทำงานเบื้องต้นของระบบต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเองได้ 2) ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึงเมื่อต้องใช้ชีวิตไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยี แน่นอนว่าต้องมีทั้งประโยชน์ และข้อควรระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี นโยบายการใช้งานต่าง ๆ การให้ความยินยอมในการเข้าถึงข้อมูล ทุกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระวังตัว 3) ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) การค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลในไฟล์ ข้อมูลบนเว็บเพจ รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดต่าง ๆ การเข้าถึงและนำไปใช้ในแง่ของลิขสิทธิ์ เพราะทุกผลงานไม่ว่าจะจะเป็นงานเขียน ศิลปะ เพลง ภาพถ่าย หรือข้อมูลใดก็ตามที่ได้รับการสร้างสรรค์รวบรวมขึ้นเป็นชิ้นงานใหม่ ทุกอย่างล้วนมีลิขสิทธิ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องจดลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบว่าสิ่งใดนำมาใช้ได้ สิ่งใดนำมาใช้ไม่ได้ ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนหรือไม่ 4) ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creation) ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหาในที่นี้หมายถึงรวมถึงคอนเทนต์ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นงานเอกสาร งานนำเสนอ งานด้านคำนวณกับการทำงานบนสเปรดชีต การจัดระเบียบเรียงเนื้อหา ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การนำเสนอเนื้อหาสื่อดิจิทัลทั้งแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว 5) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ในทางดิจิทัล คือ การเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร เพราะไม่ว่าจะสื่อสารเรื่องอะไรก็แล้วแต่การเลือกช่องทาง และกลุ่มผู้รับสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ว่าวิธีการสื่อสารตอบโต้ในสื่อต่าง ๆ แบบไหนมีดี แบบไหนไม่ดี แบบไหนที่อาจมีผลกระทบตามมา รวมไปถึงการสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นจะต้องมีความรู้เบื้องต้น ข้อควรระวังความปลอดภัย ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งสิ้น 6) ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล สิ่งที่จะพูดถึงนี้ไม่ใช่การทำงานร่วมกันในแง่ของความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล แต่คือการแชร์ไฟล์เพื่อทำงานร่วมกันบนเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะบนระบบ Cloud ซึ่งเมื่อคลาวด์ช่วยให้สามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็มีข้อที่ต้องระวังเช่นกันหากต้องทำงาน หรือใช้ไฟล์ร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ แน่นอนว่าเมื่อทำงานไปสักพักย่อมจะเกิดคำถามว่าใครปรับแก้ตรงไหน ใครใช้งานคนล่าสุด ถ้าทำงานพร้อมกันไฟล์งานจะทับกันจนข้อมูลหายไหม สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการทำงานของระบบเพื่อที่จะได้สามารถใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกเรื่องที่ควรใส่ใจ เช่น เมื่อมีการประชุมหรือสัมมนาออนไลน์ ควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ เป็นฝ่ายนำเสนอ ปิดไมค์ และสอบถามเมื่อถึงช่วงเวลา ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ และในขณะเดียวกันเมื่อเราต้องเป็นฝ่ายนำเสนอ ก็ควรจะมีฝึกใช้งานระบบต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อให้ไม่ติดขัดในการทำงานร่วมกัน ถึงจะเป็นทักษะเล็กน้อย แต่ก็ช่วยรักษาระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี 7) ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็จำเป็นต้องใส่ใจเรื่องความปลอดภัยทั้งในแง่ของอุปกรณ์ และความปลอดภัยของตัวบุคคล เพราะโลกดิจิทัลนั้นเชื่อมต่อถึงกันได้หมด ดังนั้น ความเสี่ยงในการถูกฉ้อโกงความปลอดภัยจึงมีช่องโหว่มากขึ้น การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้นควรรู้ว่าวิธีไหนที่สามารถรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลของตนเองได้ ตั้งแต่วิธีพื้นฐานอย่างการตั้งรหัสผ่านเพื่อป้องกันผู้ไม่เกี่ยวข้อง การปกป้องข้อมูลจากไวรัส หรือสิ่งอื่นที่จะมาเจาะข้อมูลของเรา นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะต้องปกป้องคือ การปกป้องสุขภาพและจิตใจที่อาจเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบจากโลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดอุปกรณ์ดิจิทัล ความทรุดโทรมของร่างกายเมื่อต้องใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลในระยะยาว (ออฟฟิศซินโดรม) ผลกระทบจากการโพสต์สื่อเชิงลบหรือไม่เหมาะสม การถูกรังแกบนโลกออนไลน์ การถูกคุกคามทางออนไลน์ ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นผลดีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นงานวิจัยของ (พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร, 2564) ได้ศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีวัตถุประสงค์เพื่อบริยายการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ยุคดิจิทัลพุทธศาสนิกชนจะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลของคณะสงฆ์ไทยจึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และพุทธศาสนิกชนที่สนใจ เกี่ยวกับการใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเครือข่าย การส่งข้อมูล ไร้พรมแดน ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัด สำนักสงฆ์ที่มีความพร้อมเป็นศูนย์การศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning รวมถึงจัดเป็น สถานที่ปฏิบัติธรรมด้วย และเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์, โดยใช้เป็นทำภาพนิ่ง สื่อวิดีโอสั้น หรือไลฟ์สดกิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวดมนต์ ข้ามปี เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชน

ได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข นอกจากนี้การเตรียมพร้อมเป็นพลเมืองดิจิทัลจะช่วยให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 3 ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรทางพระพุทธศาสนา ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เป็นการปรับกระบวนการทัศนคติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย และรองรับการพัฒนากำลังคนทางศาสนาที่ยั่งยืน ในการพัฒนาต่อไปเพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนที่ยั่งยืน ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลง โดยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้รวมทั้งพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีนั้นมีทั้งคุณประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประโยชน์และปลอดภัย ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะในการเรียนรู้และพัฒนา ทักษะชีวิต ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา โลกปัจจุบันของเรามีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรงสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสำคัญ ส่งผลทำให้ลักษณะของงานมีการเปลี่ยนแปลงไป มีทักษะใหม่ๆ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้และปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และบริบทที่แตกต่างกัน ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาเป็นทักษะสำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาระบบการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเพื่อการพัฒนาซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งทักษะที่สำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศจึงควรได้รับการ

พัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมี ประสิทธิภาพ โดยทักษะนี้เป็นทักษะจำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเป็นการปรับ กระบวนทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการ พัฒนาต่อไปเพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่าทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยที่ควรได้รับการพัฒนาในยุคพลเมือง ดิจิทัล ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา 2) ทักษะชีวิต ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่ช่วยให้สามารถ เฝ้าติดตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น 3) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมือง ดิจิทัล ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้ เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรทางพระพุทธศาสนา ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา ฝึกอบรมทักษะต่อไป เพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนที่ยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เทคนิคการเผยแผ่พระธรรมทูตในยุคพลเมืองดิจิทัล เพราะในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลง โดย เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก

2.2 การเรียนรู้หลักหลักศาสนา และเผยแผ่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสังคมพหุ วัฒนธรรม จำเป็นต้องเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมอื่น และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีนั้นมิทั้งคุณประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้ เทคโนโลยีได้อย่างมีประโยชน์และปลอดภัย ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้หลัก ศาสนา และสามารถประยุกต์ใช้เป็นเทคนิคสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). *พลเมืองดิจิทัลกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*.

ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: เอสอาร์

พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

- พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี. (2556). พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 6(1), 228-309.
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร. (2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาศักดิ์สิทธิ์. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology.* 6(4), 423-433.
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2566). *รายงานคู่มือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ 2566*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา. (2564). *แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564-2570*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542. *เผยแผ่กับเผยแพร่* นำไปใช้ต่างกันอย่างไร. สืบค้น 30 ตุลาคม 2565 จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges81>
- สุวรรณี ไวก์. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *Journal of MCU Humanities Review.* 7(2), 339-335.
- Homsombat, P. et al.. (2021). *Learning Management Emphasizing Desirable Characteristics of Students in Buddhist University*. Linguistics and Culture Review.
- Jiang Wu and Robert Edward Gordon. (2022). *Buddhism and Humanities Education Reform in American Universities*. Humanities.